

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Fohász.

Végtelen Jóság! Teremtőnk és Urunk,
Jézus Krisztusban mennyei Atyánk!
Szent szined előtt ime leborulunk,
Hálatelt szivből száll feléd imánk.
Kit áldva dicsér minden teremtményed:
Erdő, madárdal, völgy és hegy-orom,
Mély alázattal zengi ajkunk neved,
E nagy ünnepen és mindenkoron.

Egy letűnt ezred csöndes alkonyánál,
S egy jövendőnek piros hajnalán;
Ott, hol nemzetünk mult s jövő között áll,
S epedve eped egy jobb kor után.
Midőn hit s remény fog egymással kezét,
Emitt édes vágy, ott emlékezet,
Lelkünk ihletten a felhőkön tör át,
És buzgósággal rebeg hő imát.

Az első, a kit ma imánkba zárunk,
Nemzetünk Atyja, az első magyar;
A Te felkented, koronás királyunk,
Kiért vívni kész minden honfi kar.
A ki örömben és bánatban részesünk,
Kinek szivéhez mind oly közel esünk,
Ki, a hol helye, ott mindig megállt:
Népek Királya áldd meg a Királyt!

Ezer év óta áll szeretett hazánk,
A világ gyöngye földi lakhelyünk;
Véráztatta hant, mely egykor borul ránk,
Ha küzdelmüinktől majd megpihenünk.
Számptalan vihar vonult el fölötte,
S áll az erős tölgy, szél ki nem döntötte:
Megállotta az idők viharát:
Ég és föld Ura, áldd meg e hazát!

Ezer év óta lakik nemzetünk itt,
Búban, örömben, jó s balsors között;
Küzdve s remélve türte szenvedésit,
S nehéz keservét, melybe öltözött.
De hite erős: nincs számára más hely,
Csak itt élnie, itt virulnia kell,
S bizva üdvözli az új ezredet:
Nemzetek Atyja, áldd e nemzetet!

Áldd meg áldásod teljes bőségével,
Miket Szent kezed bőven hint reánk;
Anyagi jóval, szellemi erővel,
Hogy boldogulva álljon szép hazánk.
Óh égi Jóság! halld meg imáinkat,
Boldogítsd késő unokáinkat,
Hogy ők is üljenek ily szép ünnepet:
Áldd meg e hazát, áldd e nemzetet!

RIESZ KÁROLY.

Az egyetemes theol. akadémia és a két — soproni s eperjesi — testvér theol. intézet egyesítése ügyében.

Előadói jelentés és javaslat.

3.

Az egyesítés lehetősége és módja.

A theologiák egyesítése, illetőleg a két theol. intézetnek egy theol. fakultás szervezése érdekében az egyet. theol. akadémiába való beolvasztása, nézetem szerint sokkal könnyebben megtörténhetik, mintsem gondolnók. A követendő példát erre nézve megadta a pozsonyi evang. gyülekezet azon szerződésben, melyet az egyet. egyházzal kötött.

A pozsonyi evang. gyülekezet nem semmisítette meg a maga theol. intézetét, hanem csak átadta bizonyos feltételek mellett az egyet. egyháznak, hogy erősítse vele ennek Pozsonyban felállított egyet. theol. akadémiáját. Átadta pedig külön épülettel, összes tanáraival, összes alapjaival, járandóságaival, de olyformán, hogy magukat az alapokat egytől-egyig továbbra is megtartotta saját tulajdonjogában s kezelésében s tényleg azoknak csakis meghatározott, de biztosított összegű évi jövedelmét szolgáltatja be az egyet. theol. akadémia pénztárába. Sőt egy tanerőt, t. i. a gyakorlati theol. tanárát ugyancsak a szerződés szerint egészen a maga terhére állít be. Mindez áldozatai fejében azonban szintén szerződészerűleg kikötötte az egyet. theol. akadémia kormányzásába meghatározott mérvben vagyis 8 tag útján való befolyását s fenntartotta magának a szabad intézkedés jogát is azon esetre, ha az egyet. theol. akadémia idővel más helyre tétetnék át.

A soproni s eperjesi theol. intézetek fenntartó hatóságainak, véleményem szerint, szintén hasonló eljárást kellene követniök. Kössenek szerződést az egyetemes egyházzal, adják át annak theol. intézeteiket, de tekintettel azon körülményre, hogy ez idő szerint Sopronban és Eperjesen az egyet. egyház theol. fakultást még nem szervezhet, mégis egy nagy különbséggel.

A pozsonyi gyülekezet nagy áldozataiért ugyanis mindenestre nagy ellenérték az, hogy az egyet. egyház a maga theol. akadémiáját Pozsonyban állította fel; oly áldozatokat tehát, mint a pozsonyiaké, a másik két fenntartó hatóságtól nem volna méltányos dolog kívánni. Épen azért e két hatóság áldozatai csupán a következőkre korlátozódnának: a soproni és eperjesi theol. intézetek fenntartó hatóságai beszoigáltatnák az egyet. theol. fakultás pénztárába a szorosán vett theol. alapok biztosított jövedelmét, nevezetesen Sopron a 100,000 forint didaktikai alap után 4500 frtot; a 7795 frt tápintézeti alap után 350 frtot; a 35,403 frt ösztöndijalap után 1590 frtot; a 10,000 frtot érő helyiségek után 450 frtot és végre a lyc. deáksegélyző egylet évi 150 frtját, tehát összesen 6993 frtot. illetőleg az ösztöndijaktól, segélyektől eltekintve 5300 frtot. Ezenkívül természetesen beszoigáltatná a közös lyceumi 80,000 frtnyi nyugdíj-alapnak a theol. tanárookra eső évi jövedelmét is.

Viszont a dunántúli kerület gyülekezetei a költségvetésileg kimutatott 3203 frt 37 krnyi tehertől feloldatnának; a kerületi 1200 frtnyi segély azonban, mint amely tulajdonkép az egyet. egyház államsegélyből adott évi járuléka, ezentúl az egyet. egyház theol. fakultását illetné, úgy, hogy ennek fenntartásához ezen összeggel együtt Sopron tulajdonkép 6700 frttal járulna.

Eperjes pedig beszoigáltatna a theol. intézet helyiségei után szintén 450 frtot; a 42,000 frtnyi theol. alap után 1600 frtot; a Meczner-féle 1858 frt 33 krnyi és a Radvánszky-féle 932 frt 40 krnyi alapítvány után 130 frt 28 krt, tehát összesen 2180 frt 28 krt. Ezenkívül az ösztöndijalapok, convictus s ha van: a collegiumi nyugdíjalap után eső megfelelő járulékot.

Viszont a tiszai kerület esperességei a költségvetésileg kimutatott 2950 frtnyi évi tehertől feloldatnának; a kerületi évi 1700 frtnyi segély azonban, mint a mely szintén az egyet. egyház államsegélyből adott évi járuléka, ezentúl ugyancsak az egyet. egyház theol. fakultását illetné, úgy hogy ennek fenntartásához ezen összeggel együtt Eperjes tulajdonkép 3880 forint 28 krajczárral járulna.

E szerint az egyet. theol. fakultás fenntartásához a két theol. intézet összesen 10,380 frt 28 krral járulna.

Minthogy pedig az ezen évi járuléknak megfelelő alapok jó részben helyhez kötvék, tehát a mellett, hogy szintén helyben s a fenntartó hatóságok tulajdonában maradnának, minden aggodalmas ellenvetés megelőzése okából a kötetendő szerződésbe bevétenék, hogy azok jövedelme addig is, míg az egyet. egyház a fenntartó hatóságokkal együttesen Sopronban és Eperjesen külön theol. fakultást állíthatna, az egyet. egyház theol. fakultása keretében szervezendő soproni és eperjesi tanszékek fenntartására fordíttatik, s ez a tény, addig a fakultás czimében is kifejezést nyerne, vagyis az újjáalakítandó egyet. theol. akadémia inmentül e nevet viselné: „A magyarhoni ág. hitv. evang. ker. egyház egyesített (pozsony-sopron-eperjesi) theol. fakultása Pozsonyban.“

Magától értetődik, hogy miként a pozsonyi gyülekezet, úgy a soproni s eperjesi theol. intézetek fenntartó hatósága is megfelelő módon s mérvben biztosítaná a kötetendő szerződésben a theol. fakultás kormányzásába való befolyását is.

4.

Az egyesítés helye.

Úgy látszik most értem a legkényesebb s egyszersmind legnehezebb ponthoz. Az egyesítés eszméje a szívek közös vágya. Mellette foglal állást a három theologia tanári kara is. A hely kérdésére nézve azonban a vélemények megoszlanak.

Pozsony, illetőleg az egyet. theol. akadémia tanári kara Pozsony mellett van. Nem helyi, még kevésbé személyes érdekből. A mi elvünk: bárhol, csak alkalmas helyen és jól építsük meg egyetem theol. fakultásunkat! Azonban viszonyaink között e célzt legkönnyebben Pozsonyban véljük elérhetni, de — a célz sikeres megvalósítását örömmel fogjuk üdvözölni bármely más helyen is. Mert ott, a hol magasabb közegyházi érdekekről van szó, — a helyi és személyes érdekeknek el kell némulniok!

Sopron a hely tekintetében közelebből nem nyilatkozik, felterjesztéséből azonban kiérzik, hogy nincs Pozsony ellen. Eperjes azonban határozottan Pozsony ellen nyilatkozik. Miért? nem okolja meg; elég az ahhoz, hogy Budapestet ajánlja. Korszerű s tetszetős gondolat, de sok körülmény szól ellene. Oly helyen, a hol theologia soha se volt, a hol a theologiai tanügy iránt rokonszenv soha sem nyilvánult; oly helyen, a hol áldozatokra, s hozzá nagy áldozatokra kilátás nincs, a hol a fővárosi életviszonyok ezer meg ezer nehézséget gördítenek utunkba, és a hol három kis nyomoruság helyett utoljára is egy nagy nyomoruság lenne az eredmény: a sok másnemű fény és csábos előny mellett sem lehet ez idő szerint evang. theol. fakultást szervezni.

Épen ezért, bár tiszta dolog, hogy az egyet. egyház egy helyhez, így hát Pozsonyhoz sincs feltétlenül kötve, mert a szerződés 31-ik pontja szerint, ha akarja, bármikor más helyre is átteheti a maga theol. akadémiaját, hiszen övé az s nem — mint sokan gondolják — a pozsonyi gyülekezeté, — ha komolyan számot vetünk a helyzettel s a nehéz kérdés eldöntésénél, amint kell is, kizárólag a nagy célzt, az ösök eszményét, szándékát és közegyházunk jól felfogott érdekeit s a rendelkezésünkre álló erőket, eszközöket tartjuk szem előtt, akkor az egyesítés, illetőleg az egyet. theol. fakultás szervezése ez idő szerint másutt, mint Pozsonyban meg nem történhetik.

Pozsonyban ugyanis — hogy más egyébről ne is szóljak — úgyszólván minden kész a theol.

fakultás befogadására. Keresünk első sorban megfelelő épületet? Budapesten, ép úgy, mint Sopronban és Eperjesen külön s nagy áldozat árán előbb meg kellene azt építeni. Pozsonyban a theol. fakultás épülete megvan. Alig kelt szárnyra ugyanis a hír, hogy az egyet. egyház a theologiák egyesítése alapján az ösök eszményének, az evang. theol. fakultásnak megvalósítását tervezi, sőt már előbb is, az egyet. theol. akadémia fejlesztése, „Otthon“-nal való kibővítése érdekében, rögtön felajánlotta e nemes gyülekezet aránylag csekély bér fejében jelenlegi kétemeletes lyceumát s elhátározta azt is, hogy ez épületet a kettős célznak teljesen megfelelően, saját erejéből s mint a már is elkészített tervek mutatják: 8000 frt költséggel átalakítja. Ez épület a szolgák és a felügyelő tanár lakásán kívül, a földszinten és az első emeleten 4 tanteremmel, 1 diszteremmel s könyvtár-helyiséggel, a könyvtáros, igazgató s tanári kar külön szobáival és az ifjúsági olvasókör szobájával otthont nyújt a theol. akadémiaának, illetőleg fakultásnak, a második emeleten pedig 10 szobával és 1 társalgó teremmel, továbbá mosdó és fürdő-helyiséggel otthont nyújt a szegénysorsu, de jó magaviseletű s szorgalmas theologusoknak. Az esetre pedig, ha az egyesítés megtörténik, s még több helyiségre leszen szükség, közgyűlési határozat, hogy a gyülekezet az egyet. egyház kívánására bármely perczben kiépíti szintén a maga költségén az épületet, természetesen a befektetett tőke megfelelő kamatjának biztosítása mellett.

S az épületen kívül készen van Pozsonyban az alumneum és convictus az összes theologusok befogadására; vannak nagyszámu s köztük igen tekintélyes ösztöndíjak s megvan vetve alapja az evang. theologusok otthonának is jobban, mintsem azt előre gondoltuk volna.

Sőt, a kik a theol. fakultást egyetemmel való kapcsolat nélkül el sem is tudják képzelni, azokat megnyugtathatjuk az iránt, hogy Pozsonyban előbb-utóbb meglesz az egyetem is.

Épen azért, mindezeket megfontolva, nekem is erős hitem, hogy az egyet. theol. fakultás a közel jövőben csakis Pozsonyban szervezhető s csakis úgy, ha a két testvér theol. intézetet az egyet. theol. akadémiaába olvasztjuk, mert egy dolog előttem teljesen bizonyos és ez az, hogy az egyet. egyháznak Pozsonyban már megkötött szerződése fel nem bontható a nélkül, hogy most

tanügyünk egyetemes rendezésének kérdése eleve lehetetlenné ne válnék.

S ezzel immár összegezhethetném is javaslatom fő pontját, — de hát — ha már ennyire vagyok — hadd rajzoljam még meg sebtiben a jeleztem módon létesítendő egyet. theol. fakultás lelkemben élő képét is.

5.

Az egyet. theol. fakultás képe.

Első kötelességünk, nézetem szerint, hogy a mit alkotunk, az ne fél, hanem egész alkotás legyen, következésképp, hogy az egyet. theol. fakultás is e szép nevet ne csupán homlokán viselje, hanem a névben foglalt követelményeknek mindenben meg is feleljen.

Az egyet. theol. fakultásnak az egyetemi fakultásokkal teljesen egyenlőképpen szervezett intézménynek kell lennie. A fakultások első sorban, majdnem mondhatnám kizárólag a tudomány szolgáltatásában állanak. Éltető elemük a teljes tanítási s tanulási szabadság.

Az egyet. theol. fakultásnak is erre az alapra kell helyezkednie. Szolgálja az evangyéliumi theologiai tudományt, még pedig teljesen függetlenül minden külső és idegen beavatkozástól, mint a tudós theologusok respublikája.

Természetes dolog, hogy a nagy és magasztos cél érdekében azután meg is kell adnunk nekie minden életfeltételt. Minden intézet szellemi felvirágzása az alkalmazott erők milyenségétől függ. Ez erőket (s itt a biztosíték a fenntartó egyet. ev. egyház számára) az egyetemes egyház választja meg s állítja be, de hogy a legjobb erőket szemelhesse ki, a theol. tanári állást a rendelkezésére álló összes ily erők számára anyagi tekintetben is kívánatosabbá kell tennie, mint bármely más állást az egyház tanerőinek körében.

Megeselekedhetjük-e ezt közerővel? Én azt hiszem: igen. Az egyesítés esetén ugyanis az egyet. theol. fakultás fenntartására a fenti kimutatások szerint be fog folyni a jelenlegi egyet. theol. akadémia után évi 14,062 frt; a soproni theol. intézet után évi 6400 frt; az eperjesi theol. intézet után pedig 3880 frt 28 kr., tehát összesen 24,442 frt 28 kr. évi biztosított jövedelem. Ez képezné tehát kezdetben a fedezetet.

A mi pedig a szükségletet illeti: tiszta dolog, hogy az egyet. theol. fakultáson alább kifejtendő fontos okok miatt a theol. akadémiához viszonyítva

a tanerők számát legalább is kettővel szaporítani kell, úgy hogy 8 rendes és 1 rendkívüli, illetőleg magán-tanár nyerne alkalmazást, illetőleg tekintettel arra, hogy 1 rendes t. i. a gyakorl. theol. tanári tanszék terhet ez idő szerint, bár nézetem szerint nem helyesen s jövőben még kevésbé helyesen a pozsonyi ev. gyülekezet viseli, csak 7 rendes és 1 rendkívüli, illetőleg magántanár jöhet szóba.

Ha már most tekintetbe vesszük, hogy Pozsony az ország legdrágább városa, a rendes tanárok törzsfizetését fakultáson 2400 frtnál s lakáspénzét 600 frtnál, a rendkívüli illetőleg magántanár törzsfizetését pedig 1000 frtnál s lakáspénzét 300 frtnál kevesebbre nem szabhatjuk.

E szerint a fedezettel szemben a szükséglet következőképpen alakulna:

1. 7 rendes tanár fizetése (per 2400 frt)	16800 frt
2. 7 rendes tanár lakpénze (per 600 frt)	4200 „
3. 1 rendkívüli, illetőleg magántanár fizetése	1000 „
4. 1 rendkívüli, illetőleg magántanár lakáspénze	300 „
5. Rendes tanárok korpótlékára évi átlag	1500 „
6. Énektanító fizetése	200 „
7. Intézeti szolga fizetése	450 „
8. Igazgató tiszteletdíja	300 „
9. Könyvtáros	100 „
10. Kari jegyző	50 „
11. Fűtés	300 „
12. Szertár s vegyesek	500 „
13. Könyvtár	500 „
14. Épület után	400 „

Összesen 26600 frt.

Egybevetve tehát már most a fedezetet a szükséglettel, közerőből, vagyis az egyet. egyház pénztárából 2158 frtnyi hiány volna fedezendő, a mi, ha tekintetbe vesszük, hogy egyesítés esetén 6153 frt 32 krnyi tehertől szabadulnak meg a tiszai és dunántúli kerületek esperességei és gyülekezetei, bizony csekély összeg s arányosan megosztva, 4 kerület között alig esik belőle egyre egyre 500 frt. Sőt óhajtom, ne essék semmi, hanem irassék az egész az egyetemes pénztár terhére.

Azt hiszem e számok a legerősebb bizonyíték az egyesítés szükségessége mellett. Egy dolgot azonban még különösen is a mérlegbe kell vetnünk.

A theol. fakultás — s itt térek át a fentebb

kiemelt fontos okokra, — egymagában meg nem oldja ama feladatokat, a melyeket evang. egyházunk méltán fűz theol. főiskolájához.

A fakultás kielégíti a tudományos érdekeket, de miként ez, ép úgy kielégítésre vár az egyház gyakorlati érdeke is. Evang. egyházunk ugyanis nem csupán tudós theologusokat, hanem tudományosan képzett lelkipásztorokat vár tőlünk. E szempont teszi szükségessé, hogy miként a bölcsészeti fakultás a gyak. élet szempontjából tanárképzővel, ugyanúgy a theol. fakultás is a gyülekezeti hitélet szempontjából lelkészképző seminariummal egészítessék ki.

Épen azért a theol. fakultással kapcsolatban, közelebről a „theologusok otthona” kebelében nekünk ily semináriumot is okvetlenül kell szervezni s ennek vezetésére legalkalmasabbnak találnám a gyakorlati theologia rendes tanárát, a ki egyszersemind gyakorló lelkész is s az ő gondjaira volna bízva a seminariummal együtt maga az Otthon is. E semináriumba lennének utalva az egyházunk szempontjából szükséges nyelvek, ügyességek, szónoklat, katechesis, gyakorlati írásmagyarázat, ének, közegészségtan stb. s ugyanitt tartatnának az egyes tárgyakból összefoglaló s lelkészjelölti vizsgára előkészítő előadások. S tulajdonkép azért kell vala a tanárok számát megszorítani, hogy jusson erő közülök eme seminariumnak ellátására is.

Közelebbi részletekbe nem feladatom bocsájtkozni s csakis nunt elvi dolgot jelzem itt, hogy e seminárium természete szerint a püspöki kar közvetlen felügyelete alatt állana s hogy tulajdonkép abból venné át az egyház a maga szolgálait.

Kivánatos volna az is, hogy e semináriumból kikerülvén az ifjak. legalább egy évig még kiszemelt, kiváló lelkipásztorok oldalánál alkalmaztassanak s csak azután bocsáttassanak lelkészi vizsgára. Mert bizonyos dolog, hogy valóságos bűn őket theologiai pályájuk bevégezése után gondviselés nélkül csak úgy szélnek eresztetni, idegen pályákra terelni, sokszor elzúlni hagyni.

Nagyjából így gondolnám én a jövőt, közelebb az egyet. theol. fakultás képét. S e képet még csak egy vonással egészíteném ki, a mi mintegy teljessé tenné azt, s ez az, hogy ezen így szervezendő theol. fakultásunk számára szerezzünk meg, mert hiszen alkotmányunk is feljogosít erre, legalább is annyi jogot még, a mennyit a bécsi ev. theol. fakultás bir, vagyis szerezzük meg szá-

mára a fakultási jog legfontosabb részét, a promotio jogát.

6.

Összefoglalás.

Ezzel előadói feladatom végéhez értem: megteszem rövid javaslatomat. Indítványozzuk:

1. Mondja ki az egyet. gyűlés, hogy Magyarország ezredéves ünnepének emlékére őseink eszményének megvalósításaként egyet. theol. akademiáját a két testvér theol. intézet anyagi és szellemi erejének fent jelzett módon való felhasználásával theol. fakultássá fejlesztse ki. E végből:

2. Szólítsa fel az egyetemes gyűlés a két testvér theol. intézet fenntartó hatóságait, hogy a pozsonyi ev. gyülekezet példájára szintén a fent kifejtett módon theol. intézeteik átadása ügyében kössék meg vele a szerződést.

3. Határozza el az egyet. gyűlés, hogy a szerződés megkötése után a theol. fakultás szervezését egy, e célra kiküldendő bizottság útján legott megkezdi s hogy a fakultást, minden fakultási jogok megszerzésével Pozsonyban legkésőbb 1897. szept. elején, lelkészképező seminariummal kapcsolatosan megnyitja.

Pozsony, 1896. ápr. 9.

DR. MASZÁYIK ENDRE,
a theol. akad. igazgatója.

(Vége.)

A somogyi ágostai hitvallásu evang. egyházmegye, Somogy-Pozsega megye egyházközségeihez.

Kedves hitrokonok!

A dunántúli ágostai hitvallásu evang. egyházkerület főpásztora, főtisztelendő Püspökünk apostoli és hazafias főpásztori levelében egyházkerületünk összes híveit felhívta a magyar nemzet évezredes állami életének megünneplésére.

Midőn a főtisztelendő Püspök úr hazafias szellemű és ékesszavú főpásztori körlevele után is ezen sorok megírására határozta el magamat, ezt nem hiúságból, hanem azért teszem, mert azon egyházmegye, melynek felügyelője vagyok, magyar és horvátországi gyülekezetekre terjed ki, s ezen

nagy történelmi időpontra szükségesnek tartom, hogy egyházmegyémnek két ország területén lakó, de az evangéliumi hitbuzgóság és haza szeretetében összeforrott hiveihez néhány szót intézzek.

A magyar állam ezeréves fennállását ez évben ünnepli, a nagy nemzeti ünnepélyek Budapesten folyó évi május 2-án kezdődtek.

Az isteni gondviselés ezeréves működése vonul keresztül hazánk ezredéves történetén.

Nagy hazafias erények, s a szabadság szeretete tartották fenn a magyar nemzetet egy évezred viharai között.

De a hősiségen, a haza- és szabadságszereteten felül, a magyar nemzetet az igaz vallásosság, a felvilágosodottság, a más népfajok iránti testvéri szeretet is jellemezte.

Ez volt oka annak, hogy habár hazánkat többféle nyelven beszélő népek lakták is, s habár Kálmán királyunk óta Horvátország is része lett a magyar koronának, a különböző népek egyes lettek a hazaszereteten, s a magyar birodalmat egyenlő hűséggel és vitézséggel védték ellenségeink ellen.

A szabadság a legnagyobb hódító erő, a szeretet a legerősebb kapocs, a tudomány és felvilágosodottság a legnagyobb hatalom.

És a magyar nemzet az idő óta, midőn di-cső Árpádunk a haza szent földre lépett, s a magyar államot diadalmas fegyverével s államférfiúi bölcsességével megalapította, mindig vitéz, szabadságszerető, más népek iránt testvéries érzelmű, a vallás terén türelmes, felvilágosodott szellemű volt.

Azért mind az, a ki igaz hiva a magyar szent koronának, öröm ünnepet ül a magyar állam fenállása második évezredének kezdetén.

És mi a magyar állam bármely részén élő protestánsok, hazafias büszkeséggel és a polgári öntudat magasztosságával ülhetünk nemzeti ünnepet.

A mohácsi vészre következő időkben háromszáz éven át első sorban a magyar protestantizmus küzdött a magyar államiságért, s a magyar haza szabadságáért.

A mi hőseink a magyar állam hősei, a mi vértanúink a magyar nemzet vértanúi, a mi férfaink, a kik a hit és meggyőződés szabadságáért küzdöttek, az egész emberiség harcosai voltak; az a fény, a melyet a tudomány s a hit oltárán meggyújtottak, az egész emberiség javára világít.

Küzdelmünk nem volt hasztalan küzdelem, a

küzdelem vége szabad magyar állam, testvériség, polgári és vallási szabadság lett.

Boruljunk le az isteni gondviselés vezérlő hatalma és kegyelme előtt!

A magyar állami élet évezredes fordulóján megengedte azt érnünk, hogy egy bölcs alkotmányos érzelmű, népeit szerető király alatt, szabadságban és testvéri szeretetben élhetünk.

A magyar szent korona területén minden nép és minden egyház egyenlő szabadságot élvez.

Folyók és béczekek nem választanak el bennünket, a szeretet bennünket összeköt, földrajzi és nyelvi különbségeket elenyésztet.

Ezen testvéri szeretet, ezen összetartásnak örömmel és büszkén mondhatom, egyik legszebb példáját a somogyi evang. egyházmegye, melyben a pozsonymegyei evang. egyházak is tartoznak, — mutatja.

Nem képez közöttünk elválasztó vonalat a Dráva. az egyházhoz és a magyar államhoz ragaszkodást nem lazítja azon körülmény, hogy a pozsegamegyei hitrokonaink Horvátország területén lakván, azon ország hű fiai, s hiven teljesítik polgári kötelességüket, de a mellett él lelkükben azon tudat, hogy egyuttal ők a magyar állam tagjai is.

A magyar nemzet, a magyar állam nagy és ezredéves ünnepe minden hitrokonunk között emelje az összetartás és a testvéri szeretet érzelmét.

Egyenlő hűség hitünk, hazánk és királyunkhoz! Távozzék közülünk a felekezeti, faji és osztálygyűlölség. Azé legyen közöttünk a legnagyobb dicsőség, a ki minél több érdemet szerez az egyetértés és szeretet megszilárdítása körül. Az a valódi hazafi, az az igaz keresztyén, a ki egy évezred dicsőségéhez a szeretet erejét csatolja, a ki azért küzd és fárad, hogy az új ezredév kezdetén Szent István koronája országai, népei, felekezetei, különböző társadalmi osztályai között az egyetértést, testvériséget szilárdítja meg.

Shálljon azért ima ajkainkról az örök Istenhez, lobogjon szivünkben a haza szent szeretete, őrizzük meg apáink vallásosságát, hazánk s királyunkhoz hűségünket!

És ha támadnának gonosz izgatók, a kik a gyűlölség szavaival jönnek Önök közé kedves hitrokonaim, az Önök hazafisága és protestáns felvilágosodottsága tapodja el ezen átkos kigyó fajzatokat, mert a népek szolgátságát azok készítik

elő, a kik a gyűlölség üszkét dobják a népek és a különböző egyházak hivei közé.

Őseink dicső erényei, szeretett királyunk fenéges példája legyenek útmutatóink, s szívünk minden érzelme, lelkünk minden gondolata egyesüljön azon törekvésben, hogy becsülettel szolgáljuk hazánk és egyházunk érdekeit.

Ha ezen szavaim kedves hitrokonaim az Önök szívében viszhangra találnak, úgy törekvésem és fáradozásom gazdagon leend megjutalmazva!

Hitrokoni szeretettel maradtam, Csurgón,

ANDORKA GYULA
egyházmegyei felügyelő.

BELFÖLD.

Az alsó-nógrádi papi értekezlet jún. 3-án B.-Gyarmaton, a püspöki iroda helyiségében tartatott meg. Tizenkét alsó-nógrádi paptárs jelent meg. Ezuttal tizenharmadik ő főtisztelendősége Baltik Frigyes püspök volt, a ki a tagok sorába mint 21-ik belépett. Az esperességben, mely 46 lelkési állomást számílal, ezen kívül van még két papi testület, u. m. : felső-nógrádi, a főesperes Svehla János elnökléte alatt, és a hegyi értekezlet (conferentia montana), mely utóbbi néhány év előtt jegyzőkönyveit még tótul vezette. Az esperességi gyűlést megelőzőleg még egy „közös“ értekezlet szokott tartatni, melyen az esperességi közgyűlésen netán teendő indítványok beszéltetnek meg. Ezen értekezletek között, mint legrégebb (már 27 éves) és legtevékenyebb, mindig kivált az alsó-nógrádi, mely vándor-gyűléseket tartott, de utóbbi nem jeleztetvén vendéglátó meghívás (idők jele!) rendesen B.-Gyarmaton, mint központban gyűl egybe. Ezúttal a már lankadó érdeklődés kissé fölélénkült, noha valamely kiváló tanácskozási tárgy nem volt bejelentve. Az értekezletet mult évi megbízás folytán, mint helyettes alesperes: Simonidesz János szécsényi testvérünk nyitotta meg; majd átadta az elnöklést a tisztújítás alkalmával alesperesül választott Wladár Miksa sziráki lelkésznek. Jegyző és pénztárnok Kis István sámsónházai lelkész. Az értekezlet az előtt értekezéseket, röpiratokat adott ki: ujabban, mivel egyházi lapjaink s egyházi irodalmi társulataink keletkeztek, inkább a cura pastoralisba tartozó kérdések megbeszélésére szoritkozik. Mert most mi volna inkább megbeszélni való, mint az egyházpolitikai törvények által beált változás, s ezek folytán szerzett tapasztalatok? Értésünkre esett ugyanis, hogy Alsó-Nógrádban is előfordult, miszerint a pol-

gárilag egybekötött házaspár az egyházi házasságot megvetették. Orvosságul a nem lankadó utánjárás, rábeszélés, népies iratok terjesztése, sőt az egyházi fenyték bizonyos módja ajánlatott. Mint figyelemre méltó tünemény észleltetett a nagy hajsza a róm. kath. papok részéről a vegyes házások evang. felének kitérítése vagy legalább reversalisok kicsikarása körül; sőt, hogy a róm. kath. vallású jegyzők, mint anyakönyvvezetők e dologban részben segídeknek is. Azért jó lesz résen lenni, s ily esetekben az orvoslást el nem hanyagolni. Az értekezlet, mint ilyen, tagja a prot. irodalmi és a Luther-társaságnak s évi díjat küld a prot. árvaháznak is. Most hozzájárult azon eszméhez, hogy a dunáninneri kerületben segélyző intézet létesíttessék a megszorult, elszerecséltlenült beteg lelkészek javára. A pozsonyi theológusok Otthonára is vállalkozik az évi 80 frt összegyűjtésére, hogy egy nógrádi theológus ott ingyen ellátásban részesülhessen. Az értekezlet könyvtára, melynek alapját boldogult Székács József püspök adománya vetette meg, s melyet boldogult Simko Frigyes volt alesperes hagyománya tetemesen meggyarapított, most ideiglenesen Szécsénybe szállittatik, mivel a b.-gyarmati paplakon ez idő szerint el nem fér. Ezen könyvtár gyarapítása czéljából az értekezlet kiadja Baltik Frigyes püspök úr arczképét, mibe ő főtisztelendősége beleegyezni méltóztatott.

Megbízás. A m. tud. akademia — ezt írja a Sárospataki Lapok — Zsilinszky Mihályt bizta meg, hogy a Buk-féle alapítványról hirdetett s már többször eredménytelen maradt következő pályakérdést dolgozza ki: „A protestantismus behozásának, megalakulásának, fejlődésének története Magyarországon, Erdélyben és a török hódoltságban a XVI. és XVII. században a szathmári békéig.“

„Hosanna“ és „Feszítsd meg őt.“ Ez hangzott el a minap a modori ág. h. ev. tót egyházközség hiveinek ajkairól, a kik semmiben sem engedtek a pharizeusok által felbujtatott esőcseléknek. A hosanna Pelikán Jánosnak szólt, ki két év alatt annyira felbujtotta a népet, hogy érett lett az elmozdításra. Fájdalom, csak a pozsonyi esperességből tiltatott ki. Mikor eltávozott, hivei 16 kocsin kísérték ki a vasutra, kocsiját virágokkal diszítették föl, az asszonyok napokig könnyzáport hullattak, filléreikkel sem zsugoriskodtak, zsebeit tele tömték. Erdemei abban állottak, hogy egy tót dalárdát alapított, melylyel mindenféle szláv nemzetiség dalait énekellette, akárhányszor közmegebotránkoztatásra, azután, hogy szorgalmasan eljárógatott a heti vásárra, az ottan áruikat elárúsító asszonyokkal pletykálni s végre hogy a tanítókkal összeveszett. Működésének koronája azonban az, hogy a tótokban a ferde nemzetiségi tudatot annyira emelte, hogy azok nem átalakodtak elaggott lelkészek már ugys megszámált napjait a legrútább hálátlansággal elkeseríteni, sőt jóformán állásától megválni kényszerítették, azon

édes reményben, hogy majd Pelikánt megválasztják utódjául. „Feszítsd meg őt“ Minich Dánielnek a pozsonyi esperesség nestorának, háladatlan egyházának 45 éven át hű és kifogástalan lelkipásztorának szólt. Erdemei, Ferlingen, Királyfán, Modorban az ő buzgólkodása folytán szép, virágzó iskolák alapítottak, azonkívül Modorban lelkészlak és diszes torony építették, az egyház pénzügyi viszonyai rendezettek és az egyháznak az építkezések daczára sincs adóssága. Mint lelkész, mindenkor szíven hordozta hiveit, kötelességeit az utolsó pillanatig a legnagyobb lelkiismeretességgel végezte, nemzeti-ségét nagyon is szerette s annak érdekében áldozatokra is mindenkor kész volt; szegény, szűkölködő, szomorkodó sohasem távozott házából segély, vigasz nélkül. Tavaszkor az Úr keze betegséggel sújtotta s hivei, kik már azelőtt megfélemlítettek voltak érdekükben kifejtett önzetlen, buzgó, fáradhatatlan működéséről, azzal tetézték szívtelenségüket, hogy mindentélel rútt feliratokkal házáat befirkálták s végre 400 firttal pensióba menni kényszerítették. Ime itt az eredmény, ha a népet a helyett, hogy istenfélelemre tanítanák, nemzeti-ségi izgatók gyűlöletre buzdítják. Hogy milyen korcsgyümölcsöt hajt különösen minálunk a nemzeti-ségi izgatás, annak egyik példája a királyfai gyülekezet vasárnapi egyházi közgyűlése is. Lelkészválasztásnak kellett volna ugyanis lennie, minthogy azonban Pelikán állásától elmozdították és a pozsonyi esperességben többé nem választható és a királyfai egyház fanatizált hivei mindenáron mégis csak őt akarják, a lelkészválasztásból semmi sem lett. Sőt a közgyűlés után egyesek elmentek az esperes és felügyelő urakhoz és kijelentették, hogy ők róm. katolikusokká lesznek, ha nem kapják azt, a kit ők akarnak! Ezek tehát a jó lutheránusok, a kik minden alkalommal, ha szt. egyházunk felvirágoztatása érdekében esztelen követeléseik nem teljesíthetők, azzal állnak elő, hogy őseink által vérrel, vagyonodáadásával szerzett drága, szeretett ev. egyházunkat elhagyják.

A szarvasi főgymnásium felügyelő bizottsága f. hó 18-án rendes gyűlést tartott. Ekkor foglalta el felügyelői helyét Mikolay Mihály kir. közjegyző. — Benka Gyula igazgató előterjesztette jelentését, s megbízásának ideje lejárván, lemondott. A bizottság egyhangulag és lelkesedéssel újra őt választotta meg igazgatónak; ephorus ismét Delhányi Zsigmond lett, pénztáros Kuttlik Endre, a gazdaság vezetője Mikolay J. Két tanári állomásra pályázatot hirdet a bizottság; a tanítóképző ügyét júliusi gyűlésén beszéli meg alaposan s valószínűleg segélyt kér (8000 frt) annak rendes felszerelésére. A tanárok fizetését és ötödéves pótlékot a folyó 1896-ra teljes összegeiben kifizeti, úgy hogy a legidősebbek egyszerre 1150 forintnyi fizetésemelést kapnak most.

KÜLFÖLD.

Franciaországban törvény tiltja az utcai körmeneteket; ennek daczára az idén több helyen megtartották Úrnapiján a r. katolikusok, ebből összeütközések támadtak. Ez alkalomból a cambrai érsek levelet intézett egy espereshez, s abban ezt mondja: köszönetemet és szerencsekívánataimat küldöm önnek. Így kell eljárunk nekünk, a XIX. század katolikusainak. A polgári szabadság páriáinak keveset beszélni, de annál többet cselekedni. Szabadon és szilárdan kell viselkednünk. A hadi kürt felhangzik. Ez még nem a háboru maga, de hallani kell az egész országba.

A stoláris jövedelem megváltása. A németországi evangélikusok között napról-napra nagyobb körben hódít a stoláris jövedelmek megváltása. — Legújabbán a boroszlói szövetséges egyházak állapodtak meg ebben, most pedig a badeni kormány terjesztett elő egy törvényjavaslatot, mely az 1888-iki egyházi adótörvény kiegészítéséül szolgál s a mely szerint a stoláris jövedelem megváltására szükséges összeg a helyi adóból fedezendő tételek közé veendő fel. — A törvényt, a mint azt Dollprälutus megjegyezte, leginkább a városi gyülekezetek használják fel, mert hiszen a kisebb falusi gyülekezetekben a stoláris jövedelem ugysis kicsiny szokott lenni. — Valami megváltásról vagy kárpótlásról nálunk is beszélt a kormány, a mikor az új egyházpolitikai törvények életbe lépése előtt a stoláris jövedelmeket is részletesen összeíratta, de bizony úgy látszik, hogy csak a nyomtatványokat rontottuk el — hiába.

Vasárnapi istenisztelet a zsidóknál. Amerikában a vasárnapi istenisztelet eszméje mindinkább terjed a zsidók körében. Legújabbán 3 rabbi — dr. Gokheil, dr. Silvermann és dr. Grossmann — oda nyilatkozott, hogy a hagyományos Sabbath, úgy a mint az az imádságokban jelezve van, továbbra is fenntartassék ugyan, de azért vasárnap is tartassanak zsidó isteniszteletek, hogy azok, a kik a társadalmi viszonyoknál fogva szombaton templomba nem jöhetnek, vasárnap elégték ki lelki szükségletüket.

Münchenben kísérletképpen a fiúk részére az iskolában tavaly 8-ik osztályt létesítettek, a tanulók száma ennek következtében oly öröndetesen megszorodott, hogy most a leányok iskolájában is létesítik ezt a tanévet.

Missiói ügyek. A pogányok között jelenleg 4500 felavatott evang. misszionárius és 900 fel nem avatott segéd működik; ezek mellett 4200 bennszülött munkatárs fáradozik az evangelium világosságának terjesztésén. Legnagyobb tevékenységet ez időszert az angol kereszténység fejt ki, a mennyiben Amerika és Angolország együttesen 3150 felavatott misszionárust állít sikra s 40 millió márkát áldoz erre a célra évenként. — A német pogány-

missiói körökbe 1894-ben 21,248 egyén keresz-
telkedett meg, e körök kiadása majdnem 5 millió
márkát tett ki. — Elő-India 300 millió pogány
lakosságának megtérítésén 30 missió társulat fáradozik,
ezek között a lipesei lutheránus missió tár-
sulat is, a mely a tanuli törzs megtérítését tűzte
ki céljául. A művelt, hivatalt viselő In-luk meg-
győződése szerint a bálvány imádás nem tarthatja
magát sokáig Indiában.

Evangelikus istenítisztelet Abbaziában. Igen örven-
detes jelenségnek tekintjük, hogy a legújabb időben
hazánk legtöbb fürdőhelyén egyes, vallásukat sze-
rető férfiak abban buzgólnak, hogy a fürdőben
ne csak a test találjon üdülést, hanem a lélek is
megkapja a maga eledelét a körülményekhez ké-
pest, mentül gyakrabban. Alig van nagyobb für-
dőhely, a hol evangelikus hitrokonaink nagyobb
számban szoktak összegyülekezni — a melyikben
időszaki istenítiszteletekről gondoskodva nem volna.
sőt sok helyen az igényeknek megfelelő diszes kis
templom is hirdeti, hogy az igazán vallásos ember
a világ zajában sem felejtkezik meg isten iránt való
kötelességeiről. A kezdet természetesen ezen a téren
is nehéz szokott lenni, de viszont itt is csak be-
bizonyul, hogy az Úr gondot visel s a jó igyeke-
zetet áldásával kíséri. Ezt tapasztaltam legújában
Abbaziában is, a hol csak néhány éve, hogy az
evangelikus isteni tiszteletek tartását megkezdték.
A fürdő vendégek igen szép számmal látogatják azo-
kat, s újév óta 150 frtot gyűjtöttek egymás között egy
harmonium beszerzésére. Az összeg természetesen
sokkal csekélyebb volt, semhogy, egy a czélnek
megfelelő hangszer beszerezhető lett volna, ha Er-
zsébet román királyné oda nem jön. Husvét másod-
napján az istenítiszteleten ő is részt vett s miután
meggyőződött, hogy zongora mellett jól énekelni
nem lehet, maga vett az imaház részére egy szép
orgona harmoniumot, mely egy rövid hét alatt el
is készült. A következő vasárnap a királyné maga
orgonált és kísérve a hívek énekét a gyülekezetben.
Csak a kezdet nehéz, a többi magától jön.

IRODALOM.

Dunántúli prot. lap. A lelkész hivatásáról ír. „A
jogos önérzet, a teljesített s teljesítendő feladat
nagyságától áthatott lélekkel, a hivatásának élő
lélek egész felemelő s lelkesítő érzetével mond-
hatjuk el, hogy abban a nagy harcban, a mit
az emberiség vív az erkölcsi, szellemi tökélyért,
az anyagi és szellemi lehető boldogság megvaló-
sításáért, hogy ebben a soha nem szűnő küzde-
lemben a vezérszerep nekünk, annak a testületnek
jutott, mely amaz eszményi cél elérésére vezérlő
utaknak mindenkorai hí, sohasem tévovázó kijelen-

tője, hirdetője. Ennek működése nincs egy-egy
ország szűk korlátai közé szorítva, nem egy osz-
tály, nem egy rend, nem egy intézmény, nem egy
vállalat sorsát, jóllétét, nem csupán az értelemnek,
az érznek művelését, s nem csupán a lélek neme-
sítését, az erkölcsök jobbitását tűzte zászlajára,
hanem felöleli mindezeket, s küzd mindazokért,
mindazokkal az eszközökkel, melyek amaz óhajtott
cél, a lehető emberi tökély megvalósítására alkal-
mazhatók és szükségesek.”

A „**Protestantische Kirchenzeitung**“ szerint a con-
servatív párt agitatioja a kötelező polgári házasság
ellen napról-napra szélesebb körben terjed. A
javaslatok egyelőre csak a facultatív polgári ház-
ság követelésére irányítvák, kétségtelen azonban,
hogy ez csak az első lépése egy későbbi gyöke-
resebb eljárásnak. A porosz állam miniszterium
egyhangú megállapodása az, hogy a facultatív polg.
házasság a porosz polgári törvénykönyvbe fel nem
vehető, hanem a kötelező polg. házasság megtar-
tandó, — szükséges és kívánatos azonban, hogy a
polgári hatóság előtt kötött házasságok az egy-
ház áldását is kikérjék. Ez a legtöbb esetben most
is megtörténik s ezek számát a facultatív házasság
szaporítani úgy sem fogja, mert a mely házasu-
landók az egyházi áldás kikérésére nem mutatnak
hajlandóságot most, még kevésbé lesznek hajlan-
dók a facultatív házasság behozatala után ház-
ságuknak lelkész előtt való megkötésére. A polg.
házasság kötelező jellegének megtartását az állam
részéről jogos és logikus követelésnek mondja
már csak azért is, mert a házasság az egész
család jogi alapját képezi, a jogi actusok végre-
hajtása pedig nem az egyház, hanem az állam
dolga. A házasság erkölcsi oldala az egyház körébe
tartozik s ott is marad s ezt az állam az egyház-
tól sem el nem veheti, sem rá nem parancsol-
hatja, mert az egyházi dolgokban semmiféle állami
kényszernek helye sincs. A ki házasságát kényszer
nélkül is megáldatja, az a mellett tanuskodik,
hogy ő erre a cselekvényre sokat ad, mert kü-
lönben elmellőzné s így az egyházi esketés min-
denkor és mindenkinél a valláserkölesi érzés
ünnepélyes tanubizonysága, a mely azonnal hatályát
és jellegét veszti, a mint azt valaki kényszerből
cselekszi. Ép azért helytelen állítás az, hogy a
polgári házasság a nép valláserkölesi érzékének,
erkölcsének kárára volna, sőt ellenkezőleg, csak
hasznára van, mert mindkettő megszabadul a kép-
mutatás salakjától. — Az „**Evangelische
Kirchenzeitung**“ ellenkező álláspontot foglal
el s a facultatív polg. házasság behozatala mellett
tör lándzsát. Szerinte már a házasulandók kije-
lentése a polgári tisztviselő előtt is azt bizonyítja,
hogy a házasság véglegesen csak a templomi
esketés által köttetik meg, mert a jegyesek a polg.
tisztviselő előtt csak azt jelentik ki, hogy ház-
ságot kötni szándékoznak, míg ellenben a temp-

lomi esketésnél az agendális formula, (a mely államilag lett megállapítva) szerint a lelkész azt kérdezi a vőlegénytől: „A mindentudó Isten előtt kérdelek N. N., akarod-e ezen N. N. nevű nőt az Isten kezéből feleség gyanánt elvenni?“ E szerint a nő még nem felesége a férfinak s csak most lesz neki, mint feleség, átadva, — a mit a pap kijelentése is bizonyít, a mikor azt mondja: „En ennek alapján keresztyén házastársaknak kijelentlek.“ — Így tehát az egyházi esketés mégis több, mint a házasságot követő felesleges vallásos szertartás! Ha már most a polgári törvénykönyv a polg. tisztviselő részére a lelkész nyilatkozatához hasonló nyilatkozatot ír elő, míg a régebbi polgári törvény ezt nem tette, természetes, hogy ez azt a felfogást, a mely eddig a nép nagy részénél megvolt, hogy a házasság véglegesen csak a templomban köttetik meg, nagyon megnehezíti. Hiszen ezentúl a polg. tisztviselő rákényszeríti a jegyesekre azt a felfogást, hogy az ő házasságuk „törvényes érvényességgel“ meg van kötve, még akkor is, ha az ő lelkiismeretük mást mond. Nem tartja helyesnek, hogy a ker. nép, a mely másképp gondolkozik, mint a polgári gondolkozású emberek, hasonló gondolkodásra rákényszerítették s méltányos dolognak tartaná, hogy az állam, a mely annak idején olyan előzékenyen segített azokon, a kik, mint az egyház ellenségei, lelkiismereti kényszernek mondták a templomi esketést, most se lenne oly erősen páncélozva azok óhajai ellen, a kiknek a templomi esketés elegendő és a polg. hatóság előtt való házasságkötést tartják feleslegesnek. A népnek ez a része is megérdemelné, már egyszer, hogy kivánságát figyelembe vegyék, annyival inkább, mert ez bizonyára nem a nép legrosszabb része. Maga I. Vilmos német császár is úgy nyilatkozott annak idején, hogy ő nem helyesli a kötelező polg. házasságot, leghelyesebb lesz és legidősebb most a facultatív polg. házasság behozatala.

Magyar Állam. Bánffy b. állítólagos ingadozásáról szólván, gúnyolódik a felett, hogy „Bánffy, Szilágyi és Tisza a kálvinista politika típusai: maradnak, a míg csak lehet, a míg felekezeti, társadalmi és családi érdekeiket szolgálják. Készek mindenre s a mint Bach báró és Haynau is, kik szintén protestánsok és a bécsi politika kezében engedelmes eszközök voltak, úgy ők is szívesen szolgálnak a parlamentaris rendszerrel, a parlamentaris eszközökkel. Ezek az administratorok felekezeti tradícióin erősödött lelkek nem hagyják oda maguktól a hatalmat.“ — Egyes személyek eljárásáért nem volna ugyan szabad az egész egyházat sértegetni, no de hát sok szabad „a szegény, üldözött r. kath. klerusnak.“ Elfogadjuk az összehasonlítást is. Bach és Haynau nem mint protestánsok, hanem mint németek szolgáltak Bécsnek; de a kik lehetővé tették nekik e szolgálatot,

az által, hogy behívták az orosz, a magyar lelvni, r. katolikusok és magyar főurak voltak, — régebbi időkről ne is beszéljünk. Lehet, hogy Tisza stb. nem hagyták oda maguktól a hatalmat, hát a r. kath. Széchenyi Pál gr. a hamis kaposvári mandatummal, hát Szapáry gróf a többszöri bukás után maguktól hagyták el?! A mi pedig a felekezeti tradíciót illeti: Székács József, Karsay Sándor, Zelenka Pál evang. püspökök önként lemondtak magas hivatalukról, amazok öreg koruk, emez elvi álláspontja miatt; ugyan kérjük: hány r. kath. püspök tette ezt meg eddig magától?! A római pápa csalhatatlanságát elvből hevesen elleneztek a zsinaton, — lemondtak-e, mikor mégis himniök és hirdetniök kellett? Vagy Strossmaier a királyi megrovás után lemondott-e? A protestánsok vagy a r. katolikusok szokták-e a hatalomban felekezetük érdekeit szolgálni: arra fényes példa az ellenreformatio a multban, a jelenben pedig — a néppárt.

Debreczeni prot. lap. Millenniumi tapasztalatok között sorolja, hogy „a magyar kormánynek elsőrangú kötelességét képezte volna az, hogy e magasztos eszmét (a vallásügyi törvényekben befejezett vallásegynlőséget) az ezredéves ünneplések legkimagaslóbb részeiben is kitüntesse. Gondoskodnia kellett volna arról, hogy a május 2-diki és különösen a június 8-diki ünnepélyeken, hol a magyar király, a magyar állam, a magyar nemzet ünnepelt, valamint az új királyi palota alapkövetelével, a nem-katolikus felekezeteknek is méltó részt biztosítson, ha egyáltalán részt engedett valamely vallásfelekezeteknek; sajnos, intéző köreink ezt nem tették! Sőt ellenkezőleg, úgy rendezték, vagy engedték rendezni a jun. 8-i világra szóló napot s előzőleg már a korona kitételét, hogy az tisztán katolikus jellegű volt. A hercegprímás, a katolikus és görög kath. főpapi kar, kath. misék és szónoklások, államilag rendezett, kizárólag kath. isteniszteletek, ime ebben áll az 1848. 20, 1868. 53, 1895. 42 és 43 törvénycikkek megvalósítása a gyakorlati életben.

Alkotmány. A kongrua kérdéséhez egyik cikkező ezt mondja: „Legyen kongrua, ne vegyünk igénybe állami segílyt, de csináljuk meg azt mi kath. papság magunk. Vetessék ki az adó — természetesen a püspöki kar rendelete folytán — részarány szerint — a püspökségekre, szerzetes birtokokra és részarány szerint az alsópapságra. De a kormánynek minden beavatkozása határozottan visszautasítandó, mert az a papságra halált hozó! A kongrua szabályzatban egy szó sincs a püspöki birtokoknak a kongruába való bevonásáról. Nem egyéb ez, mint mézes madzag, mint a felső klérus hitegetése, hogy hallgassanak, lapítsanak, ne tiltakozzanak, mert ha így az alsó klérus vagyonából meglesz a kongrua, elmulik a veszély, hogy esetleg a püspöki vagyonok is szekularizáltassanak. Am

hogy nem így leszen, hogy az alsó klerus vagyónak elkobzását az összes papi birtokok szekularizációja fogja követni, azt, ha próféták nem is vagyunk, könnyen megjövendölhetjük.“

„Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz története“ című nagyszabású illusztrált munkából most jelent meg a 60-ik füzet, a melyben Gracza György az osztrák és magyar seregek első döntő ütközetét: a kápolnai csatát beszéli el több szemtanú feljegyzése alapján. A füzet illusztrációi ezek: Nyolcz lap Tassy H. Béla olmtüzi emlékkönyvből. Pünkösdi Gergely honvédőrnagy, Bem hadsegédjének arcképe, Czillich honvédezeres, Olasz gúnykép 1849-ből.

Prot. egyh. és isk. lap. A vallásoktatás a középiskolákban fontos kérdés. „Abban a meggyőződésben vagyunk, hogy Szigetvári Iván határozott és erőteljes fellépése többet használt az igazi vallásos nevelésnek, mint száz rossz vallástani kézikönyv s ezer helytelen vallási elmélet. . . . Mi őszintén sajnáljuk, hogy a kérdés napirendről levétetett. Hiszen azt a harczt, a melyet most harczoltunk volna meg, előbb-utóbb ugys meg kell vívunk. A mi véleményünk szerint is rossz, nemcsak a középiskolai, de mindenféle vallásoktatás. A vallásoktatást nem lehet csak a vallásórákra szorítani, hanem az egész oktatást át kell lengenie az evangéliomi szellemnek. Ha pedig középiskoláink evangéliomi szellemének erősítésére gyökeres reformokat nem alkalmazunk s a leendő prot. intelligentiát teljesen le engedjük csuszamlani az evangéliomi világnézet magaslatáról, hiába vigasztaljuk magunkat azzal, hogy legalább hazafiakat nevelünk, mert a történelem elmarasztal bennünket, hogy vétkeztünk az evangéliom ellen is, hazánk ellen is.“

„Evang. Kirchenzeitung für Oesterreich“ egy erdélyi tudósításában közli Dr. Müller Frigyes szász püspök a millenium alkalmából kiadott főpásztori levelének kivonatát is. A levél bevezető szavaiban a magyar állam megalapításáról emlékezik meg, azután pedig ezeket mondja: „Az európai keresztyénség határára állitva, a melyhez — miután előre sejtve fennállítójának biztosítékait és voltaképpen feladatát — megalapításával majdnem egyidejűleg csatlakozott, megtartatott saját élet ereje és Istennek kegyelme által a századok hosszú sorozatán keresztül. Külső és belső fejlődésére nagy befolyást gyakorolt az a körülmény, hogy kezdettől fogva nem zárta el magát a közép-európai bevándorlók elől, mi által mindig új erőt tudott önteni a népelet ereibe. Körülbelül 750 esztendeje annak, hogy ez az állam a szászoknak is — a kik, ha nem is kizárólag de mégis legnagyobb részben alkotják a mi országos egyházunkat — hazát adott Erdélyben, a hová kegyes magyar királyok által a „korona védelmére“ hiva s létükben biztositva be-

jöttek s mint szabad emberek, polgárok és földmivelők szívesen fogadtattak, hogy az országnak német fegyverekkel, német miveltséggel és keresztyén erénnyel szolgáljanak; mint a királyhoz és törvényhez mindenkor hű nemzetség, mint „a birodalom oszlopai“ nem egy királytól megdicsértettek, a hűségben megmaradtak s azért hűséget érdemeltek. A mint a 16-ik század közepe felé a reformatió Magyarországon is elterjedt s ahhoz a mi őseink is csatlakoztak, azóta az ország törvényei csekély megszakítással — Erdélyben megszakítás nélkül — a vallászabadságnak oly tért biztosítottak, a melyért a mi autonom evang. országos egyházunk is hálára van kötelezve. Ezért kell nekünk is visszatekintve a multba és bizva a jövőben Magyarországnak — a mi hazánknak is — most kitűnő ünnepében részt vennünk s az ő ezeréves fennállását nyilvánosan megünnepelnünk!“

TEMETŐ.

Thébusz János zólyomi evang. lelkész, f. hó 21-én, életének 60-ik évében, hosszú szenvedés után meghalt.

Krajcovicz Soma sarvasi főgymnasiunai tanár, hosszabb betegség után meghalt 40 éves korában.

Pályázat.

Az orosházi ág. hitv. evang. egyházban két tanítói állomás betöltendő. **Javadalom:** elsőnél 500 frt, 12½ hliter búza, 20 kr. beiratási díj, szabad lakás; tanítja az I. és II. osztályú gyermekeket. — Másodiknál: 500 frt, 12½ hliter búza, 50 kr. tandíj, 150 frt lakpénz; tanítani fogja az V. osztályú fiú gyermekeket. — Mindkét állomással **kántori** teendőik is végzendők. — Az egyház kiköti, hogy esetleg más iskolába is áthelyezheti a tanítót javadalombani esonkitás nélkül. Pályázatok **julius 20-ig** beküldendők.

Orosháza, 1896. június 20-án.

Harsányi Sándor

45. 2—1.

evang. lelkész.

Pályázat tanári állásokra.

A **szarvasi** ág. ev. főgymnásiumnál két tanári állás betöltendő.

- 1.) A magyar-német tannyelvi és
- 2.) A természetrajz-földrajzi.

Mindkét tanszékre alkalmazandó évi díja 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakáspénz, 100 frtos ötödéves pótlék, mely oklevéllel bírónak alkalmazási idejétől számítottatik s az országos tanárnyugdíjba belépés joga és kötelezettsége.

Csak ág. ev. vallásuk birnak kilátással rendszeresítésre, s oklevelesek előnyben részesülnek.

Nem oklevelesek csak helyettesekül alkalmazhatók. Ezek évdíja 800 frt és 100 frt lakáspénz.

A pályázók szükséges és szokásos irataikat a **Mélt. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumra** ezimezve, **július hó 9-ig** aláírottához terjesszék be.

A pályázókból hármat ajánl az iskola kormányzója a Nm. vallás- és közoktatási miniszteriumnak kinevezésre.

Szarvason, 1896. június 18.

Mikolay Mihály

felügyelő.

46. 3-1.

Pályázat.

Irsára ev. segéd-tanító kerestetik. Fizetése: 300 frt, lakás és fűtés. Tanítja az I.—III. osztályt s az ismétlőket. A kántori teendőikben segédkezik. Kívánatos a **tót nyelv** ismerete is. — A ki zongorázni taníthat, biztos mellékjövedelemre számíthat. A kérvények **aug. 15-ig** beküldendők; az állomás **szept. elején** elfoglalandó.

Irsa, (Pestmegye) 1896. június 15.

Jankó Károly.

ev. lelkész és isk.sz.

44. 3-2.

Pályázat tanári állásokra.

Az állam által segélyezett **nyiregyházi ág. ev. főgymnásiumnál** a következő tanári állások fognak pályázat útján betöltetni:

1. **A német-magyar** (esetleg német-latin) nyelvi tanszék, mely egvelőre **helyettes tanárral** töltetik be. Fizetése 800 frt, előleges negyedévi részletekben.

Tájékozással megjegyeztetik, hogy ezen állomás később rendszeresített fog 1200 frt törzsfizetéssel, mely 1400—1600 frtig emelkedhetik; 250 frtos lakbérrel és 500 frtig emelkedő 100 frtos ötödéves korpótlékkal.

2. **Tornatanári tanszék**, mely állással az ifjúsági játéktanítás is egybe van kötve; kívánatos, hogy a tornatanár a vívásban is képzett legyen, melynek tanításáért azonban külön — a kormányzó tanács által meghatározandó — díjazásban részesül.

Fizetése 800 frt, előleges negyedévi részletekben.

Mindkét állásra protestáns — első helyen ág. ev. hitvallású — okleveles tanárok vagy tanárjelöltek pályázhatnak.

A pályázók kellő okmányokkal (keresztlevél, végzett tanulmány-képesítés — esetleg szolgálati — egészségi állapot stb. igazoló bizonyítványokkal) felszerelt folyamódásukat a **nyiregyházi főgymnásium igazgatóságához f. évi július hó 1-ig** küldjék be.

A megválasztott tanárok állomásaikat 1896. évi szeptember 1-én elfoglalni kötelesek.

Nyiregyháza, 1896. évi május hó 28-án.

Leffler Sámuel,

főgymn. tanácsjegyző.

Dr. Meskó László,

főgymn. felügyelő.

47. 1.

A rozsnyói kerületi ágost. hitv. evang. internatussal egybekötött polgári leányiskola kiegészítettven, a **nyelvészet történelmi és számtan természettudományi** szakra pályázatot ír ki. Okleveles egyének évi járuléka 500 frt, s az intézetben teljes ellátás. Esetleg polgári oklevéllel nem bíró egyének évi járuléka 300 frt, s az intézetben teljes ellátás. A megválasztottak egy évi próba idő, illetőleg oklevelük megszerzése után véglegesítettnek. Folyamodók, kik a törvényszabta órákon kívül, a bennlakók felett való felügyeletben — sorrend szerint — segédkezni kötelesek, kellően felszerelt kérvényeiket, aláírott nevére, július 5-éig Rozsnyóra küldjék.

Rozsnyó, (Gömörm.) 1896. június 7.

Terray Gyula

főesperes, isk. elnök.

3-3.